

ZASADA PRZEZ JEZUSA DO MARYI W CELEBRACJI ROCZNEGO CYKLU MISTERIÓW ZBAWIENIA

Zaproponowany mi temat „Przez Jezusa do Maryi w liturgii” wymaga uściślenia przez podanie źródła, w świetle którego mam tak sformułowaną zasadę przedstawić. Zamierzam ograniczyć się do formuł eucharystycznych Mszału Rzymskiego ogłoszonego po Soborze Watykańskim II przez Pawła VI konstytucją apostolską *Missale Romanum* (3 IV 1969) oraz do wybranych formuł *Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie* opublikowanego w łacińskim wydaniu wzorcowym dnia 15 VIII 1986, zaś w polskiej wersji w r. 1998. W nielicznych przypadkach sięgnę także do formuł *Liturgii Godzin*. Czym jest podyktowany taki wybór źródeł? Wydaje się, że „zadany” temat można przedstawić jedynie przez ukazanie związku między rocznym cyklem obchodów misteriów zbawienia a jakby wtórującymi temu cyklowi celebracjami ku czci Najświętszej Maryi Dziewicy.

Trzeba tu koniecznie przywołać naukę *Konstytucji o liturgii świętej* na temat istoty roku kościelnego. Jest nią celebrowanie misterium Chrystusa, czyli dokonanego przezeń zbawczego dzieła. W pierwszym akapicie KL 102 czytamy: „Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek celebrować w czcigodnym wspomnieniu przez cały rok w ustalonych dniach zbawcze dzieło swego Boskiego Oblubieńca”.

W stwierdzeniu tym kryje się najgłębsza motywacja obchodu zbawczego dzieła Chrystusa. Kościół czuje się do tego zobowiązany na podstawie więzi miłości ze swoim Oblubieńcem. Przygotowaniem tej więzi było przymierze Boga z ludem wybranym - Oblubienicą Jahwe (por. Iz 49, 14-21; 50,1; 54, 5-7; 62, 4n; Jr 2, 1-7; 3, 20; 31, 22; Ez 16, 7-14; Oz 1,2; 2, 16.18). W nowym przymierzu Oblubieńcem - Panem młodym jest Jezus, Kościół - Oblubienicą (por. Mt 9, 14n; 25, 1-13; J 3, 29; 2 Kor 11, 2; Ef 5, 25-27; Ap 21, 1-2.9). Sobór Watykański II uczy, że „w tak wielkim dziele, przez które Bóg otrzymuje doskonałą chwałę

a ludzie uświęcenie, Chrystus zawsze przyłącza do siebie Kościół, swoją umiłowaną Oblubienicę, która zwywa swego Pana i przez Niego oddaje cześć Ojcu wiecznemu” (KL 7).

Na czym polega ten wynikający z miłości do Chrystusa obchód Jego misterium? Sobór odpowiada: „Z biegiem roku Kościół odsłania całe misterium Chrystusa, poczynając od Wcielenia i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia, do dnia Pięćdziesiątnicy oraz oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pańskiego”. Kościół czyni to w tym celu, aby wierni zetknęli się z misteriami Odkupienia i nimi żyli (KL 102).

W tym kontekście stwierdza Sobór, że oddawanie czci Najświętszej Maryi Pannie w roku liturgicznym jest ściśle związane z obchodem misterium Chrystusa: „Obchodząc ten roczny cykl misteriów Chrystusa, Kościół święty ze szczególną miłością oddaje cześć Najświętszej Maryi Matce Bożej, która nierozzerwalnym węzłem związana jest ze zbawczym dziełem swojego Syna. W Niej Kościół podziwia i wysławia wspaniały owoc Odkupienia i jakby w przezręczym obrazie z radością ogląda to, czym cały pragnie i spodziewa się być” (KL 103).

W przytoczonym tekście, jak sądzę, można znaleźć przesłanki, z których wynika zasada *Przez Jezusa do Maryi w liturgii Kościoła*.

(1) Roczny cykl misteriów Chrystusa (annuus mysteriorum Christi circulus) określany mianem „Proprium de Tempore” ma w roku liturgicznym pierwszeństwo. W KL 108 Sobór domaga się, aby pobożność wiernych wiązała się „przede wszystkim ze świętami Pańskimi, przez które w ciągu roku obchodzi się misteria zbawienia. Dlatego okresy roku liturgicznego (Proprium de Tempore) powinny mieć pierwszeństwo przed uroczystościami Świętych, aby należycie obchodzono cały cykl misteriów zbawienia”.

(2) Podobnie jak celebrowanie misteriów Chrystusa wynika z miłości Kościoła - Oblubienicy do jego Boskiego Oblubieńca (por. KL 102), tak również ze szczególną miłością (cum peculiari amore) ku Maryi obchodzi Kościół cykl poświęconych Jej uroczystości, świąt i wspomnień. Cykl ten jest jakby echem i konsekwencją cyklu obchodu „misteriów zbawienia”.

(3) Sobór podaje trzy uzasadnienia dla szczególnej czci Maryi w roku liturgicznym¹:

(3.1) nierozzerwalna więź Maryi ze zbawczym dziełem Jej Syna;

¹ W KK 66 na temat kultu przysługującemu Bogarodzicy Sobór tak mówi: „Kult ten - taki jak zawsze istniał w Kościele - choć zgoła wyjątkowy (singularis omnino), różni się przecież w sposób istotny od kultu uwielbienia (a cultu adorationis), który oddawany jest Słowu Wcielonemu na równi z Ojcem i Duchem Świętym, i jak najbardziej sprzyja temu kultowi”.

(3.2) doskonałe urzeczywistnienie się w Maryi dzieła Odkupienia: jest Ona jego wspaniałym owocem, budzącym podziw i pochwałę ze strony Kościoła;

(3.3) ukazanie się w Maryi przeczystego obrazu (*purissima imago*) zapowiadającego eschatologiczną przyszłość Kościoła („to, czym cały pragnie i spodziewa się być”)².

Konkludując te słowa wprowadzenia możemy powiedzieć, że w myśl nauki Soboru z rocznym cyklem celebracji misterium Chrystusa (czy też misterium zbawienia) splata się jakby paralelny cykl obchodów ku czci Najświętszej Maryi Dziewicy, który ma swe uzasadnienie w istniejącym z woli Boga związku Bogarodzicy ze zbawczym dziełem dokonanym przez Jej Syna. Poprzez misterium Syna dochodzimy do pełnego poznania misterium Matki. Oddając cześć Bogu, który od wieków powziął zamysł zbawienia i „rekapitulacji” wszystkich stworzeń w Chrystusie jako Głowie (por. Kol 1, 9-10), ze szczególną miłością Kościół oddaje Maryi kult specjalny (*cultum speciale*) i wyjątkowy (*cultum singulare*) (por. KK 66). W dalszych wywodach spróbujemy naświetlić zasadę podaną w temacie, przedstawiając w perspektywie chronologii dziejów zbawienia miejsce Maryi w misterium Jej Syna.

NIEPOKALANE POCZĘCIE MARYI - OWOCEM UPRZEDZAJĄCEGO ODKUPIENIA JEJ PRZEZ SYNA

Początek ziemskiej egzystencji Maryi wiąże się z ustanowionym po grzechu pierwszych rodziców stanem nieprzyjaźni między wężem i niewiastą oraz zapowiedzianym zwycięstwem potomstwa niewiasty nad wężem. W tym duchu pojmuje Kościół fragment Rdz 3, 9-15 stanowiący pierwsze czytanie uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. W tym samym duchu głosimy (II Czytanie) fragment hymnu z Ef 1, 3-6.11-12. W Jezusie Chrystusie Bóg Ojciec napełnił wszystkich ludzi duchowym błogosławieństwem, które wyraża się w tym, że „W Nim wybrał nas przed stworzeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem. Z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, według postanowienia swej woli, ku

² Por. KK 68: „Matka Jezusowa, jak w niebie doznaje już chwały co do ciała i duszy będąc obrazem i początkiem Kościoła mającego osiągnąć pełnię w przyszłym wieku (*imago et initium est Ecclesiae in futuro saeculo consummandae*), tak tu na ziemi, póki nie nadejdzie dzień Pański (por. 2 P 3, 10), przyświeca Ludowi Bożemu pielgrzymującemu jako znak pewnej nadziei i pociechy”.

chwale majestatu swej łaski, którą obdarzył nas w Umiłowanym”. Zachowanie Maryi od zmyś pierworodnego grzechu jest możliwe do pojęcia tylko w świetle odwiecznego upodobania, jakim Bóg objął wszystkich ludzi w swoim Synu. Z uwagi na godność Matki Syna Bożego, do jakiej miała zostać powołana, obdarzył Bóg Maryję pełnią łaski (por. Łk 1, 26-38), czyli darmowym darem swej miłości - ze względu na przyszłe zasługi Jej Syna. Taki sens ma tytuł *kecharitome*, jakim obdarza Maryję Boży wysłannik, anioł Gabriel, w Ewangelii Zwiastowania (Łk 1, 28).

Kolekta uroczystości Niepokalanego Poczęcia uwydatnia ten odwieczny zamysł, z jakim Bóg Ojciec zatroszczył się o przygotowanie godnego mieszkania dla swojego Syna na mocy zasług Jego Męki:

„Boże, Ty przez Niepokalane Poczęcie Najświętszej Maryi Dziewicy przygotowałeś swojemu Synowi godne mieszkanie i na mocy zasług przewidzianej śmierci Chrystusa zachowałeś Ją od wszelkiej zmyś³, daj nam z Jej przyczyną dojść do Ciebie bez grzechu”. Podobnie zwraca się do Boga Kościół w modlitwie nad darami: „wyznajemy, że Twoja uprzedzająca łaska zachowała Ją od wszelkiej zmyś, za jej wstawiennictwem uwolnij nas od wszelkich grzechów”.

W odwiecznym zamyśle Boga Ojca pierwsze miejsce zajmuje Jego Syn, przez którego Mękę i Śmierć miało się dokonać odkupienie wszystkich ludzi (także Maryi!), czyli stworzenie im szansy udziału w godności Umiłowanego Syna Bożego poprzez dar przybranego synostwa i uwolnienie od wszelkich grzechów. Niepokalane Poczęcie było darem udzielonym Maryi ze względu na Wcielenie Syna Bożego i powszechne powołanie ludzi do świętości w Jedynym Umiłowanym Synu. Jedynym planem miłości Ojca objęty jest Jego Syn, a w Nim - Maryja i wszyscy ludzie. Dlatego w modlitwie po Komunii św. uroczystości Niepokalanego Poczęcia jest mowa nie tylko o wyjątkowym przywileju udzielonym Maryi, ale i o trudnym procesie naszego leczenia z ran grzechu, od którego Ona została zachowana:

³ Wyrażenie to zostało zapożyczony z bulli Piusa IX *Ineffabilis Deus* (1854) zawierającej definicję dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny: „Najświętsza Maryja Panna od pierwszej chwili swego poczęcia - mocą szczególnej łaski i przywileju wszechmogącego Boga, mocą przewidzianych zasług Jezusa Chrystusa, Zbawiciela rodzaju ludzkiego - została zachowana nietknięta od wszelkiej zmyś pierworodnego [...]” (BF 80). Sobór Watykański II tak mówi na ten temat: „Odkupiona w sposób wznioślejszy (sublimiori modo redempta) ze względu na zasługi Syna swego i zjednoczona z Nim węzłem ścisłym i nierozzerwalnym, obdarzona jest tym samym najwyższym darem i najwyższą godnością, że jest mianowicie Rodzicielką Syna swego i zjednoczona z Nim węzłem ścisłym i nierozzerwalnym[...]” (KK 53).

„Panie, nasz Boże, niech przyjęty przez nas Sakrament uleczy nas z ran zadanych przez grzech pierworodny, od którego zachowałeś Najświętszą Maryję Pannę przez przywilej Niepokalanego Poczęcia”.

Odwieczny zamysł miłości Boga Ojca dopiero wtedy się doskonale spełni, gdy wszyscy ludzie staną się na wzór Maryi członkami Kościoła - niepokalanej i jaśniejącej pięknnością Oblubienicy Chrystusa. Tę wizję przywileju Niepokalanego Poczęcia Maryi poprzez pryzmat misterium Chrystusa - Baranka bez skazy i w perspektywie odwiecznego przeznaczenia Kościoła wyśpiewujemy w prefacji uroczystości z 8 XII:

„Ty zachowałeś Najświętszą Maryję Pannę od zmazy grzechu pierworodnego i obdarzyłeś pełnią łaski. Ona jest wizerunkiem Kościoła, niepokalanej i jaśniejącej pięknnością Oblubienicy Chrystusa. Maryja, najczystsza Dziewica, wydała na świat Syna, który jako Baranek bez skazy zglądził nasze grzechy. Wybrana ze wszystkich wyprasza łaskę Twojemu ludowi i jest dla niego wzorem świętości” (Prefacja, nr 59).

ZWIASTOWANIE PAŃSKIE - MISTERIUM POŚLUSZEŃSTWA SYNA BOŻEGO I JEGO MATKI

W zreformowanym po Soborze (na mocy motu proprio Pawła VI *Mysterii paschalis celebrationem* - 14 II 1969) kalendarzu rzymskim uroczystość ta otrzymała nowy tytuł: „Zwiastowanie Pańskie” (In Annuntiatione Domini). Przed reformą nazwa uroczystości brzmiała „Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny”. Paweł VI w adhortacji *Marialis cultus* (2 II 1974) stwierdza: „W Kalendarzu rzymskim uroczystemu obchodowi Wcielenia Słowa przywrócono [...] dawną nazwę Zwiastowania Pańskiego. Jednakże uroczystość ta jest świętem równocześnie Chrystusa i Najświętszej Dziewicy, to znaczy zarówno Słowa, które staje się Synem Maryi Mk 6, 3), jak i Dziewicy, która zostaje Matką Boga” (nr 6). Znamienne jest połączenie w liturgii słowa tej uroczystości dwóch perykop: Hbr 10, 4-10 (II czytanie) i Łukaszowej relacji o Zwiastowaniu (Łk 1, 26-38). Elementem łączącym obie perykopy jest wyznanie posłuszeństwa wobec Bożego planu zbawienia.

Autor Listu do Hebrajczyków w pierwszych wersetach rozdziału dziesiątego mówi o nieskuteczności często powtarzanych starotestamentalnych ofiar ze zwierząt. Nie są one w stanie udoskonić tych, którzy zbliżają się do Boga. Powodują jedynie przypomnienie grzechów, których nie może zglądzić „krew kozłów i cielców” (Hbr 10, 1-4.11). W tym kontekście autor Listu wkłada w usta Syna

Bożego w momencie Jego przyścia na świat słowa Psalmu 40 [39], 7-9. Istotna treść tego wyznania Syna Bożego wyraża się w wersecie 8-9, przytoczonym w Hbr 10, 7 i 9: „Oto idę [...] abym spełniał wolę Twoją, Boże”. Wyznanie to jest życiowym hasłem Syna Bożego, potwierdzonym przez Jego nową Ofiarę, która czyni nieużytecznymi ofiary Starego Testamentu, gdyż osiąga zamierzony przez Boga skutek raz na zawsze: „Na mocy tej woli uświęceni jesteście przez ofiarę ciała Jezusa Chrystusa raz na zawsze” (Hbr 10, 10; por. 7, 27). „Jedną bowiem ofiarą udoskonalił na wieki tych, którzy są uświęceni” (Hbr 10, 14). Przyjście więc Syna Bożego na świat, czyli Jego Wcielenie (por. Hbr 10, 5: Ofiary ani daru nie chciałeś, aleś Mi utworzył ciało) zmierzało do Jego zbawczej, jednorazowej Ofiary zapewniającej raz na zawsze zbawienie „tym, którzy są uświęceni”.

Dziewica z Nazaretu w odpowiedzi na orędzie Bożego wysłannika, zapowiadającego powołanie Jej do godności Matki Syna Najwyższego, odpowiada: „Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według Twego słowa” (Łk 1, 38).

Posłuszeństwo wobec zamysłu Ojca, z jakim Syn Boży przychodzi na świat i z jakim oddaje swoje ciało na Ofiarę (hasło wypowiedziane w chwili wejścia na świat powtarza się w ustach Jezusa kilkakrotnie - aż do Jego godziny - J 4, 34; 5, 30; 6, 38; 8, 29; Mt 26, 39.42; J 19, 30) usunęło stan nieprzyjaźni i potępienia, jaki sprowadził na ludzkość pierwszy Adam swoim nieposłuszeństwem (por. Rz 5, 2-21). Maryja swoim „fiat” naprawia nieposłuszeństwo Ewy, naśladując - już w chwili Zwiastowania - posłuszeństwo swego Syna. Papież Paweł VI akcentuje z jednej strony związek między Wcieleniem Syna Bożego i Jego Paschą, z drugiej zaś - wspólnotę między Jezusem i Maryją w dziele Odkupienia. Stwierdza, że zarówno chrześcijanie Wschodu, jak i Zachodu obchodzą uroczystość Zwiastowania jako „wspomnienie owego zbawczego «fiat» wypowiedzianego przez Słowo Wcielone (por. Hbr 10, 7), to znaczy jako wspomnienie początku odkupienia oraz nierozzerwalnego i oblubieńczego zjednoczenia natury boskiej i ludzkiej w jednej Osobie Słowa [...] i „jako święto nowej Ewy, posłusznej wiernej Dziewicy, która wielkodusznie wypowiedziawszy słowo «fiat», stała się za sprawą Ducha Świętego Bożą Rodzicielką, a także prawdziwą Matką żyjących, i przez przyjęcie do swego łona jedyne Pośrednika (por. 1 Tm 2, 5) stała się prawdziwą Arką Przymierza oraz prawdziwą Świątynią Boga” (*Marialis cultus*, nr 6c).

Zarówno kolekta, jak prefacja uroczystości Zwiastowania Pańskiego oraz formularza Mszy pt. „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania Pańskiego” uwydatniają prawdę, że Wcielenie dokonało się w łonie Maryi Dziewicy z woli Boga Ojca oraz - że w ten sposób Maryja współdziałała w spełnieniu przez Syna Bożego obietnic danych Izraelowi od początku jego dziejów.

Oto pierwsza część kolekty z uroczystości Zwiastowania: „Boże, z Twojej woli w łonie Maryi Dziewicy odwieczne Słowo przyjęło ludzkie ciało”⁴. Prośba wyrażona w końcowej części kolekty dotyczy udziału ludzi w misterium zbawienia, ku któremu Wcielenie Słowa w Bożym zamyśle zmierzało: „abyśmy [...] zasłużyli na udział w Jego [Odkupiciela, który jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem] boskiej naturze”.

Prefacja uroczystości jeszcze jaśniej przedstawia zarówno miejsce Syna Bożego, jak Jego ziemskiej Matki w tym samym planie zbawienia. Syn Boży od wieków zapowiadany przez proroków, w misterium Wcielenia przyniósł spełnienie tych zapowiedzi. Maryja wyraziła zgodę na poczęcie i zrodzenie oczekiwanego Zbawiciela. W świetle dzieła, jakiego ma dokonać Wcielony Syn Boży, zapowiadany przez proroków. objawia Bóg wielkość i misję Jego ziemskiej Matki: „Niebieski posłaniec zwiastował Maryi, że dla naszego zbawienia Twój Syn narodzi się wśród ludzi. Najświętsza Dziewica przyjęła z wiarą Twoje Słowo, przez tajemnicze działanie Ducha Świętego poczęła Syna i z miłością Go nosiła w niepokalanym łonie. On spełnił obietnice dane Izraelowi i objawił się narodom jako oczekiwany Zbawiciel”⁵.

NARODZENIE PAŃSKIE - GODNOŚĆ

BOGARODZICY W BLASKU OBJAWIENIA SIĘ JEJ SYNA

W liturgii słowa uroczystości Narodzenia Pańskiego postać Matki Najświętszej jest ukazana bardzo dyskretnie i jakby w cieniu. Mówi o Niej tylko Ewangelista Łukasz. Wspomina o przybyciu Józefa i poślubionej mu brzemiennej małżonki Maryi do Betlejem w związku ze spisem ludności zarządzonym przez Cezara Augusta. W czasie pobytu w tymże miasteczku nadszedł dla Maryi czas rozwiązania. Porodziła swego pierworodnego Syna, owinęła Go w pieluszki i położyła w żłobie, gdyż nie było dla nich miejsca w gospodzie” (Łk 2, 4-7 - fragment Ewangelii czytanej w Mszy w noc Narodzenia Pańskiego). Druga wzmianka występuje w perykopie czytanej w Mszy o świcie. Wezwani przez aniołów pasterze udają się pospiesznie do Betlejem i znajdują „Maryję, Józefa i Niemow-

⁴ Kolekta formularza „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania Pańskiego” (ZMNMP, nr 2) brzmi nieco inaczej: „Boże, z Twojej woli za zwiastowaniem anielskim odwieczne Słowo przyjęło ludzkie ciało w łonie Najświętszej Maryi Panny...” (s. 32).

⁵ Prefacja nr 44: MRP, s. 61*. Identyczne brzmienie ma prefacja Mszy: „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania Pańskiego”. ZMNMP, s. 33.

łę, leżące w żłobie [...] Maryja zachowywała wszystkie te sprawy i rozważała je w swoim sercu” (Łk 2, 16.19). Wzmianki lakoniczne, choć jak dowodzą egzegeci, kryją w sobie bogatą treść zbawczą i „paschalną”⁶.

Znamienne jest to, że w euchologii (w formułach modlitw) Mszy uroczystości Narodzenia Pańskiego cała uwaga Kościoła skupia się na Wcieleniu i Narodzeniu Syna Bożego, który będąc prawdziwym Bogiem przyszedł na świat jako człowiek (modlitwa nad darami Mszy o świcie); który przywrócił nam dziecięstwo Boże (modlitwa po Komunii Mszy w dzień); w którym nasza ludzka natura zjednoczyła się z Bogiem po to, aby ludzie na mocy „tajemniczej wymiany” mogli dostąpić udziału w Bóstwie Syna Bożego (por. modlitwa nad darami Mszy w nocy oraz kolekta Mszy w dzień). Jakby w cieniu pozostaje Maryja, w łonie której nastąpiło zjednoczenie bóstwa i człowieczeństwa w Osobie Syna Bożego. Dopiero w dniu oktawy Narodzenia Pańskiego, w przywróconą w posoborowym kalendarzu dnia 1 stycznia uroczystość Bogarodzicy Maryi (w VIII wieku dzień ten nosił tytuł „Natale S. Mariae”)⁷ Kościół ukazuje w modlitwach mszalnych godność i misję Bożej Rodzicielki widzianą z perspektywy tajemnicy Wcielenia i Narodzenia Syna Bożego.

W kolekcie mszalnej wielbimy Boga za to, że „przez dziewicze macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny (obdarzył) ludzi łaską wiecznego zbawienia” oraz prosimy, „abyśmy doznawali orędownictwa Tej, przez którą otrzymaliśmy (Bożego Syna) Dawcę życia wiecznego”⁸. Wielkość Maryi wynika z Jej szczególnego miejsca w planie Boga Ojca, który postanowił przez Nią zesłać ludziom Dawcę wiecznego zbawienia i życia (por. J 3, 16). W modlitwie nad darami zwracamy się do Boga, który jest „źródłem wszelkiego dobra” i sprawcą jego rozwoju. Składamy dzięki „za początek naszego zbawienia” i prosimy o możliwość zebrania jego owoców. Wcielenie i Narodzenie Syna Bożego pojmujemy tu jako „początek” dzieła, które sam Bóg doprowadzi do pełni w misterium Męki i Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa i w naszym zmartwychwstaniu, które będzie ostatecznym owocem zbawczego dzieła (choć modlitwa nie zawiera o tym misterium wyraźnej wzmianki). Warto wreszcie zauważyć, że w modlitwie po Komunii Mszy uroczystości obchodzonej 1 stycznia nazywamy Maryję Rodzicielką Syna Bożego i Matką Kościoła⁹. Maryi w pełni przysługują te tytuły, ponieważ

⁶ Por. rozważania na temat tych maryjnych wzmianek w Ewangelii Łukasza: Ks. J. Kudasiewicz, *Matka Odkupiciela*. Medytacje biblijne, Kielce 1996, s. 102-111.

⁷ Por. *Calendarium Romanum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1969, s. 84.

⁸ MRP, s. 42.

⁹ MRP, s. 43: „Boże, w uroczystość Najświętszej Maryi Panny, Rodzicielki Twojego Syna i Matki Kościoła, z radością przyjęliśmy Najświętszy Sakrament, spraw, prosimy, aby pomógł nam osiągnąć życie wieczne”.

porodziła Syna Bożego, Głowę Kościoła. W modlitwie tej porosimy, aby Najświętszy Sakrament „pomógł nam osiągnąć życie wieczne”, którego Dawcą jest Syn Boży i Syn Maryi (por. kolekty). Eucharystia jest przecież prawdziwym Ciałem Syna Maryi. Przez misterium Eucharystii doświadczamy zbawczej skuteczności Wcielenia Syna Bożego w łonie Bogarodzicy.

Wątek ten bardziej jeszcze rozwijają dwa formularze „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” przeznaczone na Okres Narodzenia Pańskiego: formularz nr 4 - „Święta Maryja, Boża Rodzicielka” oraz nr 5 - „Najświętsza Maryja Panna, Matka Zbawiciela”. Jak przedstawiają one Wcielonego Syna Bożego i jak w ich świetle jawi się postać Jego Matki? W kolekcie Mszy nr 4 Syn Boży jest nazwany „Słowem zbawienia i Chlebem życia”¹⁰. Tytuł „Słowo zbawienia” przywołuje na myśl wypowiedzi biblijne o skuteczności Bożego słowa, które zwiastuje i przynosi zbawienie (por. Iz 55, 10-11; 1 Tes 2, 13; Jk 1, 21-22). Pisany jednak dużą literą, tytuł ten odnosi się do Boskiego Słowa - Logosu, o którym pisze św. Jan w prologu swej Ewangelii. Syn Boży jest „Słowem zbawienia”, bo posiada pełnię życia i prawdziwej światłości, jaką obdarza każdego człowieka (J 1, 4-5.9); bo ludziom przyjmującym Go przez wiarę daje moc, aby się stali dziećmi Bożymi (J 1, 12), bo „z Jego pełności” wszyscy otrzymują „łaskę po łasce” (J 1, 16). Wcielony Syn Boży jest „Słowem zbawienia”, ponieważ w pełni objawia zbawczy plan Ojca (por. Hbr 1, 1-2) i urzeczywistnia go przez swoje słowa i czyny (por. J 3, 34; 5, 36; 17, 4), zwłaszcza przez Misterium Paschalne¹¹. Tytuł „Chleb życia” opiera się na wielkiej mowie Jezusa wygłoszonej po rozmnożeniu chleba. Oznacza on całą Osobę Wcielonego Słowa, którego słowem i ciałem mają się karmić wierzący w Niego, podobnie jak Izraelici wędrujący przez pustynię karmili się manną (por. J 6, 31-33.48-58). Idąc za nauką św. Augustyna, druga wersja kolekty formularza nr 4 akcentuje prawdę, że wielkość Maryi polega na tym, iż przyjęła Syna Bożego przede wszystkim duchem i wiarą jako Słowo, a potem dopiero ciałem:

„Boże, Święta Maryja najpierw duchem, a potem ciałem przyjęła Twojego Syna przychodzącego z nieba[...]”¹². Jezus - Wcielone Słowo i Chleb życia - określa religijną postawę Maryi jako pierwszej Uczennicy Pana, która najdoskonalej karmiła się Nim jako Chlebem życia, przyjmując i rozważając w sercu Jego

¹⁰ „Boże, Ty zesłałeś z nieba do łona Najświętszej Dziewicy swego Syna, Słowo zbawienia i Chleb życia, spraw, abyśmy tak jak Ona przyjęli Chrystusa, zachowując w sercu Jego słowa i obchodząc x wiarą tajemnicze zbawienia”. ZMNMP, s. 43.

¹¹ Por. KO 4.

¹² Por. ZMNMP, s. 44; Św. Augustyn, *Mowa* 25,7: PL 45, 937.

słowa (por. Łk 2, 19.51). Ten przymiot duchowości Maryi rozwijają modlitwy formularza nr 10 - „Święta Maryja, Uczennica Pańska”¹³. Na marginesie tylko zaznaczmy, że stosując w tym punkcie zasadę „Przez Jezusa do Maryi”, konsekwentnie także dostrzegamy miejsce chrześcijan w świetle tej niepowtarzalnej relacji, jaka łączyła Jezusa z Jego Matką. Podobnie jak Maryja przyjmowała Syna Bożego - Słowo zbawienia i Chleb życia - także chrześcijanie są wezwani do karmienia się tym Słowem i Chlebem życia na wzór Maryi. O taką postawę prosi Kościół w modlitwach formularza nr 4:

„Boże [...], spraw, abyśmy tak jak Ona [Najświętsza Dziewica] przyjęli Chrystusa, zachowując w sercu Jego słowa i obchodząc z wiarą tajemnice zbawienia”¹⁴. Zachowywanie w sercu słów Jezusa i obchodzenie misterii zbawienia [zwłaszcza Eucharystii] jest równoznaczne z przyjęciem Jego Osoby; jest jakimś udziałem w przyjęciu Syna Bożego przez Maryję w tajemnicy Wcielenia! „Boże [...], spraw, abyśmy przyjąwszy Chrystusa z wiarą, ukazywali Go światu przez sprawiedliwe czyny”¹⁵.

W prefacji formularza nr 5 - „Najświętsza Maryja Panna, Matka Zbawiciela” wielbimy Boga za objawienie nam Jezusa narodzonego z Maryi jako „sakramentu naszego zbawienia” i „światła wszystkich narodów”. Jezus jest tak nazwany z tej racji, iż najpełniej objawia światu zbawczy plan [misterium] Boga Ojca. Maryja jako Matka Zbawiciela ma szczególny udział w urzeczywistnieniu się tego planu w pełni czasu (por. Ga 4, 4-6) i w objawieniu się światu „sakramentu zbawienia”, jakim jest Wcielony Syn Boży i zarazem Syn Maryi: „Wielbimy Ciebie zwłaszcza w tym czasie, w którym zgodnie z Twym tajemniczym zamysłem z dziewiczego łona narodził się Twój Syn, Jezus Chrystus. Jego objawiłeś jako sakrament naszego zbawienia i przeznaczyłeś na światło wszystkich narodów. On, jak oblubieniec wychodząc ze swej komnaty, zajaśniał nam jako Zbawiciel i Władca, aby nas wyrwać z mroku i cienia śmierci i uczynić uczestnikami wiecznej światłości”¹⁶.

Tłem tej formuły jest pieśń Symeona z epizodu Ofiarowania Pana Jezusa w świątyni (por. Łk 2, 21), a także Ps 19[18], 5-6 w którym autor mówi o słońcu:

¹³ Por. ZMNMP, s. 65-67. Por. zwłaszcza prefację tego formularza, tamże, s. 66: „Jego Matka, chwalebna Dziewica Maryja, słusznie została nazwana szczęśliwą, albowiem w dziewiczym łonie nosiła Twojego Syna (aluzja do Łk 11, 27); lecz jeszcze słuszniej sławi się Ją jako błogosławioną, ponieważ będąc Uczennicą Wcielonego Słowa, pilnie szukała Twojej woli i wiernie ją wypełniała”.

¹⁴ „Święta Boża Rodzicielka” (nr 4). Kolekta. ZMNMP, s. 43.

¹⁵ Tamże, Kolekta - wersja 2. ZMNMP, s. 44.

¹⁶ „Najświętsza Maryja Panna, Matka Zbawiciela” (nr 5). Prefacja. ZMNMP, s. 47.

„Słońcu namiot wystawił, i ono jak oblubieniec wychodzi ze swej komnaty, weseli się jak olbrzym, co drogę przebiega”. Określenie zbawczego dzieła jako wyrwania ludzi z mroku i cienia śmierci - to aluzja do pieśni Zachariasza (Łk 1, 78-79) oraz do wielu innych wypowiedzi biblijnych operujących antytezą ciemności i światła (por. Ef 5, 8; Kol 1, 13 oraz 1 P 2, 9).

Maryja „osłoniona” w momencie Wcielenia Duchem Świętym (por. Łk 1, 35), stała się nosicielką Słowa - światłości narodów i Jego Uczennicą. My także prosimy w liturgii o światło Ducha, abyśmy za Jej przykładem rozważali i zachowywali Boże słowa. Przez Jezusa - Słowo - odkrywamy wielkość Maryi - Uczennicy Słowa i nasze chrześcijańskie powołanie. Świadczy o tym następująca modlitwa nad darami: „Boże, nasz Ojczy, przyjmij dary przez nas złożone i oświeć nas światłem Ducha Świętego, abyśmy za przykładem Najświętszej Maryi Panny rozważali Twoje słowa i zachowywali je w naszych sercach”¹⁷.

MISTERIUM MĘKI PANA I UDZIAŁ DZIEWICY OFIARUJĄCEJ

W tym punkcie naszych rozważań zatrzymamy się nad treścią misterium Ofiarowania Pańskiego w świetle wybranych formularzy ZMNMP (nr 7 oraz nr 11-13) Formularz nr 7 nosi tytuł: „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego”. Formularze nr 11-12: „Najświętsza Maryja Panna pod Krzyżem Pana I - II” zaś nr 13: „Powierzenie Najświętszej Maryi Panny”.

W liturgii miasta Jeruzalem obchód święta Ofiarowania (Praesentatio Domini) jest poświadczony już w V wieku. W Rzymie w VII w. obchód ten został wprowadzony pod grecką nazwą *Hypapante* - Spotkanie (od gr. *hypantao* - wychodzę na spotkanie). Od wieku X zachodnie księgi liturgiczne akcentowały w 40 dniu po Narodzeniu Pańskim (czyli dnia 2 lutego) Oczyszczenie Maryi. Od czasu ogłoszenia przez Jana XXIII Kodeksu Rubryk (25 VII 1960) obchód ten otrzymał rangę święta, ale pozostała nazwa *Purificatio Beatae Mariae Virginis*. Zgodnie z kalendarzem zreformowanym przez Pawła VI pod datą 2 lutego obchodzimy święto Ofiarowania Pańskiego¹⁸. Jest to obchód zarówno ku czci objawienia się światu Wcielonemu Słowu, jak ku czci Matki Najświętszej. Papież Paweł VI tak charakteryzuje to święto: „Jest to [...] uroczysty obchód tajemnicy zbawienia dokonanego przez Chrystusa, z którym Najświętsza Dziewica najściślej się zespoliła jako Matka cierpiącego Sługi Jahwe, jako wykonawczynie zadania powie-

¹⁷ Tamże, modlitwa nad darami. ZMNMP, s. 47.

¹⁸ *Calendarium Romanum*, s. 86.

zonego dawnemu Izraelowi i jako wzór nowego ludu Bożego, który wśród wiary i nadziei ustawicznie jest doświadczany cierpieniami i prześladowaniami” (Łk 2, 21-35; MC 7).

Wyjaśniając w dalszym punkcie tego samego dokumentu tytuł Maryi jako „Dziewicy ofiarującej” Paweł VI zwraca uwagę na to, że w epizodzie opisanym Przez Łk 2, 22-35 Kościół dzięki światłu Ducha Świętego dostrzega nie tylko spełnienie przez Maryję i Józefa przepisów Starego Prawa odnośnie do ofiarowania Bogu pierworodnego syna (por. Wj 13, 11-16) oraz oczyszczenia matki (por. Kpł 12, 6-8), ale również tajemnicę zbawienia. W wydarzeniu tym przedłuża się podstawowa ofiara, jaką Boże Słowo złożyło w momencie przyjścia na świat (por. Hbr 10, 5-7) oraz zostaje zapowiedziane zbawienie wszystkich ludzi. Symeon bowiem nazywając Dziecię Jezus światłem na oświecenie pogan i chwałą Izraela, uznaje w Nim oczekiwanego Mesjasza - Zbawiciela wszystkich. Ponadto w słowach owego starca odczytuje Kościół prorocstwo dotyczące zarówno Jezusa (będzie On „znakiem sprzeciwu” - Łk 2, 35) jak i Jego Matki (Jej duszę przeniknie miecz - Łk 2, 35). Jest to więc zapowiedź Krzyżowej Ofiary (por. Hbr 9, 14) oraz szczególnego w niej udziału Maryi, która stojąc pod Krzyżem najgłębiej ze swym Synem współcierpiała i godziła się na wyniszczenie żertwy z Niej narodzonej (MC 20; por. KK 58).

We współcierpieniu Maryi z Jej Synem najpełniej ukazuje się trafność zasady: „Przez Jezusa do Maryi”. Posłuszeństwo Jezusa wobec zbawczego planu woli Ojca znajduje najdoskonalsze odzwierciedlenie w posłuszeństwie Maryi. Jak Jezus w chwili Ofiarowania w świątyni poddaje się Prawu (według Ga 4, 4 Bóg zesłał swego Syna „zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem”), tak też Maryja potwierdza swoją postawę pokornej Służebnicy, która wyraziła zgodę na Boże macierzyństwo i wszystkie wynikające stąd następstwa¹⁹. Doskonale zjednoczenie współofiarującej Matki z cierpieniem Syna doskonale wyraża prefacja Mszy nr 7: „Ona jest Dziewicą, Służebnicą planu zbawienia, która ofiaruje Tobie niepokalanego Baranka, mającego ponieść śmierć na ołtarzu krzyża dla naszego zbawienia. Ona jest Dziewicą Matką, która raduje się błogosławionym Potomkiem, doznaje bólu z powodu prorocstwa starca Symeona, cieszy się ludem wychodzącym na spotkanie Zbawcy (Hypapante). W ten sposób z woli Twojej,

¹⁹ Por. Kolektę Mszy nr 7: „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego”: „Boże, niech dziewiczy Kościół wiernie strzeże Nowego Przymierza miłości i za przykładem Twojej pokornej Służebnicy, która w świątyni ofiarowała Ci Twórcę nowego Prawa, zachowa nieskażoną wiarę, umacnia nadzieję i żywi gorącą miłość”. ZMNMP, s. 52n.

Panie, Syna i Matkę jedna zespala miłość, jedno łączy cierpienie i jedna ożywia wola podobania się Tobie²⁰.

Zauważmy, że prefacja jest modlitwą uwielbienia zanoszoną do Boga Ojca. On bowiem jest twórcą planu zbawienia. On postanowił dokonać zbawienia przez Ofiarę swego Syna. On też (Bóg Ojciec) zespala Maryję z Jezusem więzią tej samej miłości i woli podobania się Jemu. Droga do zrozumienia roli Maryi jako Matki poprzez misję Jej Syna nie jest pomysłem teologów, ale samego Boga, autora planu zbawienia. Kiedy poprawnie odczytamy rolę Maryi w świetle misterium Jej Syna, we właściwym świetle ukazuje się też rola Kościoła w urzeczywistnieniu tego samego zbawczego planu. Wynika to choćby z następującej modlitwy po Komunii:

„Boże, nasz Ojcze, niech dziewiczy Kościół, upodobniony do Maryi Dziewicy, mocą przyjętego Sakramentu służy Tobie szczerym sercem, niech uważnie słucha głosu Ducha Świętego i z zapaloną pochodnią wiary spieszy z radością na spotkanie zbliżającego się Oblubieńca²¹.

Współcierpienie Maryi z Synem, będące treścią modlitw trzech wspomnianych formularzy (nr 11-13) jest ukazane w zapisie Ewangelii św. Jana 19, 25-27.

Jezus umierający na Krzyżu - to nowy Adam, który swoim bezgranicznym posłuszeństwem usuwa skutki nieposłuszeństwa pierwszego Adama. Obok Jego krzyża staje Maryja - nowa Ewa, wiernie współdziałająca w dziele przywrócenia ludziom życia, utraconego z winy pierwszej Ewy. Tę ścisłą więź współcierpiącej Matki i umierającego Syna wyrażają następujące modlitwy:

„Tam [obok krzyża] Najświętsza Panna jaśnieje jako nowa Ewa, jak bowiem niewiasta przyczyniła się do śmierci, tak również niewiasta przyczyniła się do życia²².

„Boże, Ty dla odkupienia rodzaju ludzkiego, zwiedzionego podstępem szatana, złączyłeś z Twoim cierpiącym Synem współcierpiącą Matkę...²³

„Ty [...] dla odnowy rodzaju ludzkiego w nieskończonej mądrości postanowiłeś, aby obok krzyża nowego Adama stanęła nowa Ewa. Maryja, która została Matką za sprawą Ducha Świętego, z nowego daru Twojej ojcowskiej miłości stała się uczestniczką męki; Ta, która rodząc Syna nie doznała cierpienia, odradzając nas dla Ciebie zniosła ciężkie boleści²⁴.

²⁰ ZMNMP, s. 53.

²¹ Modlitwa po Komunii Mszy „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego”. ZMNMP. n. 7, s. 54.

²² Prefacja Mszy „Najświętsza Maryja Panna pod Krzyżem Pana [I]”. ZMNMP, s. 70.

²³ Kolekta Mszy „Najświętsza Maryja Panna pod Krzyżem Pana [II]”. ZMNMP, s. 72.

²⁴ Prefacja tejże Mszy. ZMNMP, s. 73.

Jezus umiera na krzyżu, aby zgodnie z zapowiedzią arcykapłana Kajfasza zgromadzić w jedno rozproszone dzieci Boże (por. J 11, 49-52). Maryja współdziała z Synem „przygarniając z macierzyńską miłością ludzi przez grzech rozproszonych”²⁵.

Wyrazem powołania Maryi do macierzyńskiej misji względem ludzi zgromadzonych przez śmierć Jezusa jest testament, mocą którego dokonano się obopólne zawierzenie: ucznia Matce i Matki uczniowi (por. J 19, 26-27). Do tego epizodu odwołuje się formularz zatytułowany „Powierzenie Najświętszej Maryi Panny” (nr 13). W kolekcie tej Mszy prosimy o łaskę zaliczenia „do grona przybranych dzieci, które Jezus Chrystus umierający na krzyżu powierzył Matce Dziewicy”²⁶. Duchowe macierzyństwo Maryi w stosunku do uczniów Chrystusa będzie więc jakby konsekwencją godności przybranego synostwa, jakiego ci uczniowie dostąpią we chrzcie dzięki udzieleniu im Ducha Świętego (por. Ga 4, 4-6).

Skutkiem owego testamentu zawierzenia będzie udział uczniów Chrystusa w miłości, jaką darzył On swoją ziemską Matkę. Trwając w tej miłości, uczniowie będą przynaglani do wierności słowu Jezusa, swego Nauczyciela. Duchowe macierzyństwo Maryi względem chrześcijan będzie więc dziełem Syna Bożego, który przyszedł na świat, aby w swojej miłości zjednoczyć wszystkich ludzi i doprowadzić ich do Ojca. Miłość Maryi do ludzi jest uczestnictwem w miłości samego Chrystusa. Te „wymiar miłości” objawiającej się w testamencie Jezusa zwiąże i pięknie wyśpiewuje prefacja analizowanego formularza:

„U stóp krzyża Jezusa, na mocy Jego świętego testamentu, powstaje ścisła więź miłości między Najświętszą Panną a wiernymi uczniami. Boża Rodzicielka zostaje powierzona uczniom jako Matka, a uczniowie przyjmują Matkę jako cenne dziedzictwo Nauczyciela²⁷. Maryja będzie na zawsze Matką wierzących²⁸, oni zaś z ufnością będą się do Niej uciekać po wszystkie czasy. Ona miłuje w swoich dzieciach Syna Bożego, one, posłuszne pouczeniom Matki, zachowują słowa Nauczyciela”²⁹.

²⁵ Por. Prefację Mszy nr 11: „Tam (obok krzyża), przygarniając z macierzyńską miłością ludzi przez grzech rozproszonych i znów zgromadzonych w jedno przez śmierć Chrystusa, dopełnia tajemnicy Matki Syjonu”. ZMNMP, s. 70.

²⁶ Kolekta Mszy nr 13. ZMNMP, s. 74.

²⁷ Taki sens ma sformułowanie, iż „od tej godziny uczeń wziął Ją do siebie” (J 19, 27). Grecki zwrot: eis ta idia - oznacza: zaliczył Ją do cennego dziedzictwa, do największych duchowych wartości. Por. Ks. J. Kudasiwicz, *Matka Odkupiciela*, s. 190-195.

²⁸ To znaczy nową Ewą. Por. Rdz 3, 20.

²⁹ Prefacja Mszy nr 13: „Powierzenie Najświętszej Maryi Panny”: ZMNMP, s. 75. W modlitwie nad darami tegoż formularza Kościół oświadcza: „On (Jezus Chrystus) przybity do

Modlitwa po Komunii Mszy „Powierzenie Najświętszej Maryi Panny” sugeruje analogię między oddaniem się Jezusa Ojcu w akcie ostatecznego zawierzenia swego życia w Jego ręce (por. Łk 23, 46; Ps 31[30], 6: „Ojcze, w Twoje ręce powierzam ducha mojego”) a powierzeniem Maryi uczniów Jezusa w osobie św. Jana. Udział w Uczcie eucharystycznej ma pomnażać w nas „synowską miłość”. Modlitwa nie precyzuje, do kogo ta synowska miłość ma być skierowana. Sądzę, że przede wszystkim ku Bogu Ojcu, a w konsekwencji także ku Maryi jako Matce. Chrystus bowiem obdarza nas w Eucharystii miłością ku Bogu i ludziom: „Boże, nasz Ojcze, Twój Syn, umierając na krzyżu oddał się w Twoje ręce, a nas jako dzieci powierzył Matce Dziewicy, niech Uczta eucharystyczna, na której się karmimy Ciałem i Krwią Chrystusa, pomnoży w nas synowską miłość”³⁰.

UDZIAŁ MARYI W MISTERIUM UWIELBIENIA JEJ SYNA

Ewangelisci milczą na temat ukazania się Maryi zmartwychwstałego Syna. Wyrazem pewnej intuicji wiary jest formularz Mszy pt. „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zmartwychwstania Pańskiego”, przeznaczonej na Okres Wielkanocny (nr 15). W kolekcje tej Mszy zwracamy się do Boga Ojca w słowach: „Boże, Ty przez zmartwychwstanie Twojego Syna, naszego Pana Jezusa Chrystusa, przywróciłeś radość światu[...]”³¹. Wydaje się logiczne, że do tej radości szczególne prawo miała Maryja, która aż do końca towarzyszyła swojemu Synowi w cierpieniu na krzyżu. W prefacji tejże Mszy wielbimy Boga za to, że napełniając Maryję radością przez Zmartwychwstanie swego Syna, wywyższył Jej wiarę, którą była z Nim związana od chwili Jego poczęcia:

„Ty przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa napełniłeś niewymowną radością Najświętszą Dziewicę i przedziwnie wywyższyłeś Jej wiarę. Ona bowiem, wierząc, poczęła Syna i wierząc oczekiwała Jego zmartwychwstania; umocniona wiarą wyglądała dnia światła i życia, w którym po ustąpieniu nocy śmierci cały świat się rozweseli, a rodzący się Kościół będzie podziwiał z radosnym drzeniem chwałebne oblicze swego nieśmiertelnego Pana”³².

Zmartwychwstały Jezus, zwycięzca śmierci i ciemności grzechu jest źródłem radości małej trzódki swoich uczniów, których Jego odejście napełniło smut-

krzyża oddał Najświętszej Dziewicy wszystkich uczniów za synów, w osobie Jana, i uczynił ich dziedzicami swojej miłości do Matki”. Tamże, s. 75.

³⁰ Modlitwa po Komunii Mszy nr 13. ZMNMP, s. 76.

³¹ ZMNMP, s. 85.

³² Tamże, s. 86.

kiem (por. Łk 24, 17.41; J 14, 1; 16, 6.20-22; 20, 20). Nie mamy żadnej wzmianki o smutku Maryi z powodu wydarzeń związanych z Męką Jej Syna. Przytoczona prefacja sugeruje, że przeżywała Ona te wydarzenia z niezłomną wiarą, która dodawała Jej siły i którą Bóg wynagrodził „niewymowną radością”.

Osobisty udział Maryi w chwale zmartwychwstałego Syna świętuje Kościół w uroczystość Jej Wniebowzięcia. W kolekcie Mszy sprawowanej w wigilię tej uroczystości wyznajemy, że uwieńczenie Maryi chwałą jest dziełem Boga Ojca, który Ją wyniósł do godności Matki swego Syna. Jej Wniebowzięcie tkwi w odwiecznym Bożym planie zbawienia ludzi przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa: „Boże, Ty wejrzałeś na pokorę Najświętszej Maryi Panny i wyniosłeś Ją do godności Matki Twojego Jedynego Syna, a w dniu dzisiejszym uwieńczyłeś Ją najwyższą chwałą, spraw, abyśmy zbawieni przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, przez Jej prośby mogli wejść do wiecznej chwały”³³.

Podobnie brzmi kolekta Mszy w dzień Wniebowzięcia: „Wszechmogący, wieczny Boże, Ty wzięłeś do niebieskiej chwały ciało i duszę Niepokalanej Dziewicy Maryi, Matki Twojego Syna, spraw, abyśmy nieustannie troszczyli się o dobra duchowe, i wysłużyli sobie udział w Jej chwale”³⁴.

Wcielenie Syna Bożego w łonie Maryi, Jego śmierć i zmartwychwstanie, Wniebowzięcie Matki Najświętszej oraz wprowadzenie ludzi do wiecznej chwały³⁵ - to nierozdzielne momenty jednego planu zbawienia, którego sprawcą jest Bóg Ojciec.

Chwała Maryi Wniebowziętej - to Jej uczestnictwo w chwale zmartwychwstałego Syna, jaka w planie Bożym jest przeznaczona dla wszystkich dzieci drugiego Adama. Wskazuje na to drugie czytanie uroczystości Wniebowzięcia - I Kor 15, 20-26: „Chrystus zmartwychwstał jako pierwszy (aparche) spośród tych, co pomarli (w. 20). Jak w Adamie wszyscy umierają, tak też w Chrystusie wszyscy będą ożywieni, lecz każdy według swej kolejności. Chrystus jako pierwszy (aparche), potem ci, co należą do Chrystusa, w czasie Jego przyjścia” (w. 22-23). Dwukrotnie użyty przez św. Pawła grecki termin „aparche” oznacza

³³ MRP, s. 151’.

³⁴ MRP, s. 152’.

³⁵ Ten udział w wiecznej chwale ma być zarówno owocem wstawiennictwa Maryi i nasze go dążenia ku Bogu z gorącą miłością (por. modlitwa nad darami Mszy w dzień Wniebowzięcia: „za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej niech nasze serca rozpalone ogniem miłości nieustannie dążą do Ciebie”. MRP, s. 153’), jak i darem samego Boga (por. modlitwę po Komunii Mszy w dzień Wniebowzięcia: „prosimy Cię, abys za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej doprowadził nas do wiecznej chwały”. MRP, s. 153’).

dosłownie „pierwociny”. Wyraża on solidarność między Chrystusem - Głową i Jego Ciałem. Jego Zmartwychwstanie jest zapowiedzią i podstawą zmartwychwstania tych, którzy do Niego należą³⁶. Jak w ofierze z pierwocin wyraża się prawda, że cały plon od Boga pochodzi i do Niego wraca, tak w zmartwychwstałym Panu zostaje zapoczątkowany powrót całej ludzkości do Boga. W szeregu tych, którzy „należą do Chrystusa”, pierwsze miejsce zajmuje Jego ziemską Matką, obdarzona chwałą Syna.

Tę wizję misterium Maryi Wniebowziętej w świetle Paschalnego Misterium Jej Syna wyśpiewuje Kościół w prefacji uroczystości Wniebowzięcia:

„Dzisiaj została wzięta do nieba Bogarodzica Dziewica. Ona pierwsza osiągnęła zbawienie i stała się wizerunkiem Kościoła w chwale, a dla pielgrzymującego ludu źródłem pociechy i znakiem nadziei. Nie chciałeś bowiem, aby skażenie w grobie doznała Dziewica, która wydała na świat Twojego Syna, Dawcę wszelkiego życia”³⁷.

W encyklice *Redemptoris Mater* (25 III 1987) Ojciec Święty przywołuje wypowiedź Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*: „Tajemnica człowieka wyjaśnia się naprawdę dopiero w tajemnicy Słowa Wcielonego [...] Chrystus, nowy Adam, już w samym objawieniu tajemnicy Ojca i Jego miłości objawia w pełni człowieka samemu człowiekowi i okazuj mu najwyższe jego powołanie” (22).

Na tle tej wypowiedzi Soboru Jan Paweł II stwierdza: „Poprzez tajemnicę Chrystusa jaśnieje w pełni na horyzoncie wiary Kościoła tajemnica Jego ziemskiej Matki” (RM 4). I jeszcze (pod koniec encykliki): „Przez tajemnicę wniebowzięcia Maryja sama doznała w sposób definitywny skutków tego jedyne go pośrednictwa, którym jest pośrednictwo Chrystusa - Odkupiciela świata i zmartwychwstałego Pana” (RM 41).

Podobnie jak Syn Człowieczy przyszedł nie po to, aby Mu służyło, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu (por. Mt 20, 28), tak też „Maryja stała się pierwszą wśród tych, którzy «służąc Chrystusowi w bliźnich, przywodzą braci swoich pokorą i cierpliwością do Króla, któremu służyć znaczy królować» (KK 36), i osiągnęła w pełni ów «stan królewskiej wolności» właściwy dla uczniów Chrystusa: służyć - znaczy królować!” (RM 41). Jak Chrystus, posłuszny aż do śmierci, został wywyższony przez Ojca (por. Flp 2, 8-9) i wszedł do chwały swego królestwa, tak Maryja - Służebnica Pańska uczestniczy w tym

³⁶ Por. P. Van den Bergh, „Il faut qu'il regne” - 1 Co 15, 20-26. 28, „Assemblées du Seigneur” 65 (1973), s. 10-15.

³⁷ Prefacja o Wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny (nr 61): MRP, s. 78*.

królowaniu Syna. Jej wyniesieniem królewskim nie przestaje być chwała służenia, gdyż pełni swe macierzyńskie pośrednictwo „aż do wiekuistego dopełnienia się zbawienia wszystkich wybranych” (RM 41; por. KK 62).

UDZIAŁ MARYI W MISTERIUM CHRYSYDUSA MOCĄ DUCHA ŚWIĘTEGO

Nie sposób pominąć w tej analizie pneumatologicznej podstawy rozważanej tu zasady *Przez Jezusa do Maryi*. Udział Maryi w misterium zbawienia, czyli w odwiecznym zamyśle Boga Ojca, był możliwy jedynie dzięki mocy Ducha Świętego. Przygotowanie Jej do roli Matki Syna Bożego przez przywilej Niepokalanego Poczęcia było dziełem Ducha, który Ją uświęcił i zachował od wszelkiej zmazy grzechu. Dzięki temu była Ona „łaski pełna” (kecharitomene), czyli ogarnięta szczególnym upodobaniem Boga i napełniona Jego miłością. Jan Paweł II pisze: „pełnia łaski wskazuje na całe nadprzyrodzone obdarowanie Maryi, jakie wiąże się z tym, że została wybrana i przeznaczona na Matkę Chrystusa” (RM 9). Jedną z próśb Jutrzeni uroczystości Niepokalanego Poczęcia wyraża tę prawdę w słowach: „Odkupicielu nasz, Tyś uczynił Niepokalaną Dziewicę Maryję Twoim przyczystym mieszkaniem i przybytkiem Ducha Świętego, uczyni nas wieczystą świątynią Twego Ducha”³⁸.

Dziełem Ducha Świętego było ukształtowanie człowieczeństwa Syna Bożego w łonie Dziewicy z Nazaretu (por. Łk 1, 35). Użyte przez Łukasza wyrażenie: „moc Najwyższego osłoni Cię” jest prawdopodobnie aluzją do zastąpienia Bożej chwały w postaci obłoku na Namiot Spotkania, który był szczególnym miejscem obecności Boga (por. Wj 40,35). Echem słów Ewangelisty jest fragment prefacji Mszy „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania Pańskiego”: „Najświętsza Dziewica przyjęła z wiarą Twoje Słowo, przez tajemnicze działanie Ducha Świętego poczęła Syna i z miłością Go nosiła w niepokalanym łonie”³⁹. W jednej z próśb II Nieszporów uroczystości Zwiastowania Pańskiego Kościół zwraca się do Boga Ojca: „Ty sprawiłeś, że za zgodą Twojej Służebnicy, mocą

³⁸ Liturgia Godzin (= LG), t. I, s. 983.

³⁹ ZMNMP, s. 33. Por. także wydzwięk epikletyczny modlitwy nad darami tejże Mszy: „Boże, niech Duch Święty, który swoją mocą napełnił łono Najświętszej Dziewicy Maryi, uświęci dary złożone na Twoim ołtarzu”. ZMNMP, s. 33. Mamy tu ukazany związek misterium Wcielenia i Eucharystii. Istnieje on dzięki działaniu Ducha Świętego.

Ducha Świętego Twe Słowo zamieszkało między nami, przygotuj nasze serca, abyśmy tak przyjęli Chrystusa, jak przyjęła Go Maryja⁴⁰.

Zamieszkanie Bożego Słowa między ludźmi w łonie Maryi Dziewicy (por. J 1, 14) jest więc wspólnym dziełem Ojca i Ducha Świętego. Albo lepiej: dziełem, dokonany przez Ojca mocą Ducha, który jednoczy Ojca z Synem więzią miłości. Zjednoczenie Maryi z Jej Synem, nazwanym „znakiem sprzeciwu” (por. Łk 2, 34) jest naśladowaniem Jego gotowości pełnienia zawsze woli Ojca. W następującym zdaniu prefacji Mszy o „Najświętszej Maryi Pannie w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego” możemy się dopatrzeć prawdy o działaniu Ducha miłości: „Z woli Twojej, Panie, Syna i Matkę jedna zespala miłość, jedno łączy cierpienie i jedna ożywia Ich wola podobania się Tobie⁴¹. Kiedy Maryja stała pod Krzyżem w czasie Męki Syna, spełniła się dotycząca Jej prorocza zapowiedź Symeona (por. Łk 2, 35). Kościół widzi tu również udzielony Maryi dar miłości Boga Ojca: „Maryja, która została Matką za sprawą Ducha Świętego, z nowego daru Twojej ojcowskiej miłości stała się uczestniczką męki⁴².”

Więź Maryi z misterium uwielbienia Chrystusa dostrzegamy też w Jej modlitwie z gronem Apostołów zebranych w Wieczerniku. Maryja już napełniona Duchem Świętym od chwili swego Niepokalanego Poczęcia i od momentu Wcielenia Syna Bożego, została ubogacona nowymi darami Ducha. Wyrazem tego przekonania jest kolekta Mszy „Najświętsza Maryja Panna z Wieczernika”: „Panie, nasz Boże, Ty ubogaciłeś darami Ducha Świętego Najświętszą Maryję Panne modlącą się razem z Apostołami[...]”⁴³. Podobną treść wyraża prefacja tejże Mszy: „Maryja, która modląc się oczekiwała przyjścia Chrystusa, w gorących błaganiach przyzywa obiecanego Pocieszyciela; Ta, którą przy Wcieleniu Słowa ocenił Duch Święty, przy narodzeniu nowego Ludu Twojego znowu otrzymuje pełnię Daru Bożego⁴⁴.”

Zesłanie Ducha Świętego było następstwem i owocem uwielbienia Jezusa (por. J 7, 37-39; 20, 22-23) oraz dopełnieniem Paschalnego Misterium. Było to zarazem nowe obdarowanie Maryi, która po widzialnym odejściu Chrystusa z tej ziemi miała być duchową Matką Jego uczniów i wzorem Kościoła: „Najświętsza Dziewica, czuwająca na modlitwie i płonąca miłością, stała się wzorem Ko-

⁴⁰ LG t. II, s. 1325.

⁴¹ ZMNMP, s. 53.

⁴² Prefacja Mszy „Najświętsza Maryja Panna pod krzyżem Pana (II)”. ZMNMP, s. 73.

⁴³ ZMNMP, s. 91.

⁴⁴ Tamże, s. 92.

ścioła, który ubogacony darami Ducha, czujnie oczekuje drugiego przyjścia Chrystusa⁴⁵.

Wreszcie w swoim Wniebowzięciu Maryja doświadczyła pełni działania tego samego Ducha, mocą którego Ojciec wskrzesił z martwych swojego Syna (por. Rz 1, 1-4). Duch Święty, który w Niej mieszkał jak w przeczystej świątyni, był zadatkim Jej chwały, podobnie jak jest nim dla nas - na tę chwałę ciągle oczekujących (por. Rz 8, 11). Oto dlaczego Kościół tak się modli w Jutrzni uroczystości Wniebowzięcia: „Nasz Odkupicielu, ty sprawiłeś, że Maryja Dziewica stała się godnym dla Ciebie mieszkaniem i przybytkiem Ducha Świętego, daj, abyśmy byli na wieki świątynią Twego Ducha⁴⁶”.

⁴⁵ Dalszy ciąg tej samej prefacji: s. 92.

⁴⁶ LG, t. IV, s. 1073.